

Izreke Salomonove

Priručnik za samostalno proučavanje

Michael Vogelsang

2. izdanje

ŽIVA RIJEČ, kolovoz 2019.

Naslov izvornika: **Folge mir nach** 1-4/2002., **Bibel-**
studium: Das Buch der Sprüche

Prevedeno i izdano uz odobrenje autora.

© za hrvatsko izdanje: **ŽIVA RIJEČ**, Krasica 2019

Izdavač: ŽIVA RIJEČ, Krasica (*zivarijec@net.hr*)

Svi navodi Svetog pisma su iz Biblije u izdanju GBV Dillenburg
i ŽIVA RIJEČ, Krasica 2016.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001038678.

ISBN 978-953-99938-9-2

Tisak: web2tisak, Zagreb

Predgovor

Dragi čitatelju, tekstovi ovog priručnika najprije su bili objavljeni u nastavcima u časopisu „Folge mir nach“ (2002. godine). Prevedeni na hrvatski jezik, također su najprije bili objavljeni u nastavcima, u časopisu „Zahvalnost & radost“ (2005./2006. godine).

Uz ljubazno dopuštenje autora, ovo prvo izdanje u obliku Priručnika za samostalno proučavanje izlazi sada na hrvatskom jeziku. Želja izdavača je da ovaj priručnik pomogne mnogim mladim ljudima (i ne samo mladima!) da nauče živjeti mudro. Svaki čitatelj koji doista traži mudrost od Boga, neizostavno mora upoznati Krista – Božju mudrost (1. Korinćanima 1,24).

Apostol Pavao je za Grke rekao da „traže mudrost“ (1. Korinćanima 1,22). Njima je njegovo propovijedanje „Krista rassetoga“ bilo ludost. Onima pak koji su shvatili potrebu za osobnim spasenjem, i dali se spasiti, Krist je „postao mudrost od Boga“.

Ni do danas se po tom pitanju ništa nije promijenilo. Duh „Grčke“ proširio se na sav svijet. No većini ljudi (osobito onima koji „traže mudrost“) propovijedanje „Krista rassetoga“ i dalje je ludost. No milijunima koji su se otada spasili, Krist je „postao mudrost od Boga“. Nadam se da će tako biti i sa svakim tko se bude služio ovim priručnikom.

Izdavač

Uvod

Naziv: hebrejski naziv Mišlej Šelomo znači „usporedbe“ ili „uzrečice Salomonove“. Netko je Izreke nazvao „kratkim rečenicama iz dugog iskustva“. One su, zapravo, „životna pravila odozgor, za život na Zemlji“.

Pisac

1. Poglavlja 1-24 napisao je Salomon (1,1; 10,1), a on je i pisac poglavlja 25-29, koja su kasnije prikupili „Ezekijini ljudi“ (25,1).
2. Izvjesni Augur, o kojem inače ništa više ne znamo, napisao je 30. poglavlje.
3. U 31. poglavlju je kralj Lemuel sažeo savjete svoje majke. Ni o Lemuelu ne znamo ništa određeno. Neki smatraju da je to bio pseudonim samog Salomona, koji je tu zapisao savjete svoje majke Bat-Šebe. No to je samo pretpostavka koju nije moguće dokazati.

Nekoliko općenitih smjernica

Način govora knjige Izreka neobično je praktičan. U Jeremiji 18,18 spominju se tri skupine ljudi koji poučavaju narod: svećenik (putem Zakona), prorok (riječju) i mudrac (savjetom). Ovaj posljednji govori u izrekama. Sljedeća bi tablica trebala pojasniti te različite vrste poučavanja.

Tema:	Prorok	Svećenik	Mudrac
Pravednost	To je pravedno ...	To je Božja zapovijed ...	To je mudro ... (tako treba postupati)
Grijeħ	To je neposlušnost ...	To je nečisto/onečišćuje ...	To je ludost...

Neki redci iz Izreka navedeni su u Novom zavjetu, to jest, neki redci iz Novog zavjeta prenose retke iz Izreka.

Osim Izreka, Salomon je napisao i neke druge dijelove nadahnute Božje riječi: Psalam 127, Knjigu Propovjednika¹ i Pjesmu nad pjesmama.

U te tri knjige može se zamijetiti određeni duhovni rast. Propovjednik prikazuje kakvi su ljudi „pod suncem“, ne iznoseći osobito Božje otkrivenje. Stoga knjiga završava opomenom: „Boga se boj“ (Propovjednik 12,13). Izreke nam pokazuju mudroga sina, i to u njegovu odnosu prema Bogu koji je nazvan imenom „Jahve“ – njegovim savezničkim imenom u odnosu na Izrael. Taj sin dobiva pouke o tome kako treba hoditi (živjeti) na ovome svijetu. U Pjesmi nad pjesmama nalazimo odnos ljubavi između duše i njezina zaručnika. Netko je te tri knjige usporedio sa Šatorom sastanka: Predvorjem („pod suncem“), Svetištem – koje rasvjetljuje svjetlost svijećnjaka (mudrost) i Najsvetijim (Svetinjom nad svetinjama), što predstavlja temelj naših odnosa s Kristom.

Nažalost, nasuprot tako predočenom duhovnom rastu, u Salomonovu životu vidimo samo duhovno propadanje. Naklonost prema svom Gospodinu – koju vidimo u njegovoj mladosti, združenu s mudročću koju je dobio od Boga – bila je istisnuta zbog idolâ te ga odvela u život koji je, u skladu s Knjigom Propovjednika, bio obilježen ispraznošću i nezadovoljstvom. Premda neki tumači smatraju da se Salomon vratio na pravi put, ipak je njegov život ozbiljno upozorenje za nas.

Podjela Knjige Izreka

Knjiga Izreka je, na prvi pogled, pisana nesustavno. No ipak u njoj uočavamo četiri ili pet većih odjeljaka:

Poglavlja 1-9 mogla bi se nazvati dugim uvodnim poglavljem

Poglavlja 10-24: Salomonove izreke

Poglavlja 25-29: Salomonove izreke prikupljene u doba kralja Ezekije

¹ Premda pisac Knjige Propovjednika nije imenovan, ipak uvodne riječi „Riječi Propovjednika, sina Davidova, Kralja u Jeruzalemu“ teško možemo pripisati bilo kojem drugom kralju Jeruzalema.

Poglavlje 30: Riječi Augurove

Poglavlje 31: Riječi Lemuelove

L. M. Grant o Izrekama 25-31:

Koliko god malo razumijemo savršenu cjelovitost te knjige sa svim njezinim temama, ona ipak postoji. I doista, kad vjerujemo da je ta knjiga nadahnutu od Boga, onda vjerujemo i u savršeni redosljed njezina pisanja i u potpuni sklad s ostalim dijelovima Pisma. Zlato se najčešće ne nalazi na površini zemlje. Štoviše, često je potrebno teško i marljivo raditi da bi se došlo do njega – ali kakva je samo nagrada! Kako li je, u tom smislu, Knjiga Izreka još uvijek neotkrivena – baš kao i ostale knjige!

Praktična uputa:

Neki su predložili i provodili slijedeće: Izreke imaju trideset i jedno poglavlje. Zašto ne pročitati svakoga dana u mjesecu, tijekom jedne godine, po jedno poglavlje iz Izreka (kao dodatak redovnom dnevnom čitanju, inače bi „prehrana“ mogla biti jednolična)? Još jedna uputa za one koji se služe tim proučavanjem u svom svakodnevnom čitanju Biblije: pojedini odjeljci sadrže pitanja koja bi trebala biti poticaj za vlastito „kopanje“ po tekstu. Zasiurno će biti korisno zapisati svoja razmišljanja u bilježnicu.

Poglavlje 1: Početak mudrosti

Redci 1-6: Uvod

Redak 7: Ključni redak

Redci 8-19: Različite upute „sinu“

Redci 20-33: Uosobljena „Mudrost“ poziva na pokajanje

Prvih šest redaka su uvod u kojem je opisana svrha te knjige, a to je: da se dade pamet neiskusnima i znanje mladićima. Ključ razumijevanja čitave knjige nalazi se u 7. retku: Strah Gospodnji je prvi korak na putu do tog znanja, dok preziranje božanske pouke nije ništa drugo negoli ludost.

Redci 8-19 sadrže tri pouke, od kojih svaka započinje sa „sine moj“ (redci 8-9; 10-14; 15-19).

 Koja je glavna izjava u svakoj od tih pouka?

U posljednjem odjeljku prikazana je mudrost kao osoba koja poziva na pokajanje (r. 20-23), ali čovjek ipak ne sluša glas mudrosti (r. 24-25). Stoga su opisane posljedice koje će snaći one koji se ne žele pokajati (r. 26-32); no na posljertku je ipak upućen još jedan poziv na slušanje (r. 33).

W. Kelly o Izrekama 1,1-6

„Poučavanje“ povezano s mudročću jest izraz koji uključuje misao o odgoju, ispravljanju i upozoravanju. Kroz to se otkriva moralni cilj poučavanja – nasuprot samo čisto razumskom djelovanju.

Poglavlje 2: Vrijednost mudrosti

Redci 1-4: Ako ...

Redci 5-9: Tada ...

Redci 10-22: Mudrost kao životni vodič

Prva četiri retka govore o preduvjetima za stjecanje razuma i razbora. U načelu je riječ o tri preduvjeta, od kojih svaki započinje s „ako“. Oni pružaju korisne upute za proučavanje Biblije:

1. Iskreno „prihvatiti“ i „čuvati“ (pohraniti) Božju riječ (r. 1-2)
2. „Prizvati razum“; čitanje Biblije uz molitvu, vidi Psalam 119, 18-27 (r. 3)
3. „Tragati za razumom“; marljivo i sustavno čitanje Biblije (r.4)

Redci 5-9 govore o ishodu takvog postupanja (tada ...): Bog će uslišati takvu molitvu i nagraditi taj trud. On obećava umnažanje razbora i razumijevanja Božjih misli.

Tako stečena mudrošć vodit će te i čuvati na tvom putu (r. 10-22).

 Koja su dva puta u ovom odjeljku sučeljena jedan drugome (r. 12 i 20)?

Poštene mudrošć vodi pravednim putem (r. 20) i u pravi dom (r. 21).

J. N. Darby o Izrekama 2,1-8:

„Jer Gospodin daje mudrošć.“ To znači da neću postati mudriji samo kroz puko ljudsko razumijevanje, nego: istinsku mudrošć daje Gospodin. Ono što kaže ON, to jest Njegova riječ, daje pravo znanje i razum; i svatko tko „traži“ to znanje, naći će ga.

Poglavlje 3: Vodilje za mladež

Redci 1-10: Sine moj, ne zaboravljaj moju pouku

Redci 11-20: Sine moj, ne odbacuj Gospodinovu opomenu

Redci 21-35: Sine moj, ne gubi to iz očiju

Gornja podjela ukazuje na trostruko naslovljavanje „sine moj“, koje se javlja u ovom poglavlju. Zapovijed u prvom odjeljku jest da ne treba „zaboravljati“ pouku mudrosti. Zatim je predočen blagoslov koji će na to uslijediti.

 Koja obećanja daje taj odjeljak (r. 2.4)?

Osim toga, taj odjeljak sadrži i dva upozorenja (r. 5.7) te jednu praktičnu zapovijed (r. 9).

 Koja su obećanja povezana s time?

Drugi odjeljak, koji započinje sa zapovijedi da se ne odbacuje Gospodinovu opomenu, pruža ljudima još dvije „niti vodilje“:

- Čak i ako nas Bog, naš Otac, mora odgajati stegom, On to čini iz ljubavi
- Duhovno bogatstvo je vrednije negoli ikakvo prolazno zemaljsko bogatstvo.

Treći odjeljak pokazuje da ćemo hoditi u sigurnosti (r. 23) i biti sačuvani (r. 26) na putu ako su nam neprestano pred očima Božje misli.

 Kakvu odgovornost nam ističu redci 27-30?

 Kakvo stanje srca je ugodno Gospodinu (r. 32-34)?

H. Rossier o Izrekama 3,1:

Obilježje sina trebala bi biti podložnost zapovijedima koje su proizašle od božanskog autoriteta i kojima se on treba pokoriti. Pored toga bi trebao imati i uvježbano pamćenje da se može podsjetiti na primljene pouke.

Poglavlje 4: Jer dobar vam nauk dajem

Redci 1-9: Steci mudrost

Redci 10-19: Sačuvaj mudrost

Redci 20-27: Primijeni mudrost u praksi

U prvom odjeljku (r. 1-9) Salomon prikazuje samoga sebe kao uzor, u svom odnosu prema poukama svoga oca Davida (vidi r. 3). Redci 4-9 su navod Davidovih riječi. Sjećaš li se ti još osnovnih pouka svojih roditelja?

 Koje su korisne posljedice „stjecanja mudrosti“ (r. 8.9)?

Drugi odjeljak (r. 10-19) započinje ozbiljnim pozivom da se sačuva jednom stečena mudrost, to jest da je se ne ispušta (r. 10-13). Zatim Salomon prikazuje „put bezakonika“ nasuprot „putu pravednika“.

 S čime on uspoređuje ta dva puta (r. 18-19)?

U trećem odjeljku (r. 20-27) mudrost je praktično primijenjena na život vjere. Božanska bi mudrost u potpunosti trebala određivati život mladog čovjeka.

 Koji se dijelovi tijela spominju u redcima 20-27?

H. A. Ironside o Izrekama 4,13-17:

Načelo koje je ovdje utvrđeno izuzetno je važno i nikada ga se ne može dovoljno naglasiti: Božje dijete je pozvano na odvajanje od svakog zla: ... Dobar kormilar možda ne zna za sve podvodne stijene i hridi, ali njegova je mudrost u tome što plovi sigurnim plovnim putovima. Tako se i kršćanin ne mora baviti svakom mogućom vrstom zla koje postoji u naše doba. On jednostavno slijedi onaj „siguran put“ koji mu pokazuje Božja riječ.

Poglavlje 5: Jer pred očima Gospodinovim su putovi svakog čovjeka

Redci 1-14: Prokletstvo zabranjene požude

Redci 15-23: Blagoslov bračne ljubavi

U Izrekama opetovano susrećemo „tuđu ženu“, koja želi zavesti „sina“ na nedopuštene spolne odnose i preljub. U prvom dijelu ovog poglavlja Salomon slikovito prikazuje postupak zavođenja te žene, kao i pogubne posljedice po mladića ako popusti njezinom zavođenju.

U drugom dijelu Salomon potiče svog sina da ostane vjeran „ženi svoje mladosti“, to jest svojoj supruzi, te da uživa u zajedništvu s njom. Nikakva nevjera, koliko god skrivena ljudskim očima, ne izmiče Božjem oku. Ovo poglavlje sadrži jednu istinu koja je osobito važna za mlade, i to osobito u naše doba; naime: spolnost je Božji dar za brak i svaki spolni odnos prije ili izvan braka jest grijeh.

A. C. Gaebelein o Izrekama 5,11-13:

Salomon je opetovano primio te opomene no svejedno mu se, kad je stekao veliko bogatstvo i čast te se njegova slava pročula posvuda po svijetu, dogodilo isto što i pojedinim bogatim i uspješnim ljudima našega doba: nije se obazirao na ta upozorenja te je u vlastitu životu morao iskusiti istinitost tih riječi – koje je sâm bio zapisao pod vodstvom Božjega Duha.

Poglavlje 6: Zamke za mudroga sina

Redci 1-5: Jamstvo

Redci 6-11: Lijenčina

Redci 12-19: Nevaljalac (opak čovjek, nitkov)

Redci 20-35: Tuđa žena (zavođenje)

Ovo poglavlje prikazuje daljnje zamke koje „mudroga sina“ vrebaju na putu. Valja ih se čuvati s najvećim oprezom.

Prvi dio (r. 1-5) upozorava na davanje jamstva za nekoga. To može biti zamka koja vodi u nepredvidive probleme, i koja je već mnoge upropastila.

Drugi dio (r. 6-11) opisuje osobu koju opetovano susrećemo u Izrekama – lijenčinu.

Koja je životinja prikazana kao uzor lijenčini?

Koje su posljedice pretjeranog odmaranja (čitaj: lijenosti)?

U trećem dijelu (r. 12-19) opisan je opak čovjek (nitkov), koji misli samo na ono što je pokvareno i zlo.

Navedi sedam „gadosti“, ili „gnusoba“ u Božjim očima.

U četvrtom dijelu (r. 20-35) ponovno je opisana opasnost nemo-ralnog zavođenja „tuđe žene“.

Što može kršćanina sačuvati od toga (r. 23-24)?

Kako mudrost prosuđuje preljub (r. 32)?

Što je gore, krađa (u potrebi) ili preljub? Zašto?

J. N. Darby o Izrekama 6,1-11:

Na početku ovog poglavlja postavljena su dva važna životna načela: ne jamčiti u pogledu budućnosti (1-5) i ne biti lijen u sadašnjosti (6-11).

Poglavlje 7: Ne daj se zavesti

Redci 1-5: Poziv da se k srcu uzmu opomene mudrosti

Redci 6-23: Opis postupanja preljubnice

Redci 24-27: Posljedice za zavedenoga

Jedino Bog u potpunosti poznaje pokvarenost ljudskoga srca. To ga pokreće na to da još jedno poglavlje posveti temi o kojoj je već prethodno govorio: zavođenje „sina“ od strane „tuđe žene“, odnosno preljubnice. Kako bi jasno upozorio na nju, Sveti Duh jasno oslikava njezino postupanje.

 Usporedi posljednji redak (27.) s Jakovljevom poslanicom 1,14-15.

W. Kelly o Izrekama 7,1-5:

U osobnom pozivu „sinu“ je ozbiljno predočena vrijednost Božje riječi kao sredstva koje će ga sačuvati. „Sine moj, čuvaj moje riječi i pohrani u sebi moje zapovijedi.“ Kad dođu provjere i kušnje tada nam nije potrebna samo ovisnost o Bogu, nego i pozitivna vrijednost istine i Božje volje koju smo prije toga pohranili u sebi. Na taj način duša biva iznutra ojačana protiv zamki izvana.

Poglavlje 8: Putovi mudrosti

Redci 1-11: Glas mudrosti snažno odjekuje

Redci 12-21: Mudrost predstavlja samu sebe

Redci 22-31: „... ja bijah tamo“ – vječna mudrost jest Osoba:
Isus Krist

Redci 32-36: Tko nađe mene, našao je život

Kakve li suprotnosti između opisa nevjerne žene u 7. poglavlju te opisa mudrosti i njezina postupanja! Ona ne zavodi, nego zove i poziva „sinove ljudske“. Njezin glas odjekuje kako bi jasno pripćila kakav blagoslov ljudima donosi slušanje njezina glasa. Središte ovog poglavlja je prekrasan opis mudrosti, kao Osobe koja je od vječnosti bila kod Boga i uživala Njegovu vječnu naklonost. To nije nitko drugi doli naš Gospodin Isus Krist!

Stoga nije slučajno zavodnica uspoređena s Antikristom, a mudrost s Gospodinom Isusom. On ima posljednju riječ!

H. Rossier o Izrekama 8,1-21:

Tuđinka iz 7. poglavlja šapće u noći. Ovdje, u 8. poglavlju, mudrost zove u pola bijela dana, javno, te se obraća svima. Obje te „žene“ djelatne su u području ovoga svijeta. Jedna uživa u tami i oduzima ljudima sposobnost razbora, druga im svim sredstvima pokušava otvoriti oči za svjetlost. Koja će od njih pobijediti? Čitava ta knjiga upozorava nas na pokvarenu ženu i javno nam predočuje MUDROST te predlaže da joj dopustimo da pobijedi. Već je rečeno da je ta MUDROST, zapravo, Osoba; a ta Osoba je Krist. On je dostojan da primi svaku čast. On sâm daje pamet jednostavnima i razum nerazumnima.

Poglavlje 9: Mudrost i ludost pozivaju

Redci 1-12: Poziv mudrosti

Redci 13-18: Poziv ludosti

Mudrost poziva na gozbu – sve je već pripravljeno. Sve je savršeno (sedam je stupova, a sedam je broj savršenstva). Neiskusni i nerazumni pozvani su da se nauče mudrosti. Tko se odazove tom pozivu može biti samo na dobitku (r. 11). Podrugljivci i bezakonici će zbog odbacivanja Boga i Njegove riječi (r. 7-9) biti prepušteni sami sebi – i, stoga, propasti.

Ludost poziva na zabranjene „užitke“ (ukradena voda, potajni kruh), no prešućuje tragične posljedice toga (r. 13). Promotri kako je Mojsije odgovorio na poziv „ludosti“ (Hebrejima 11,24-26).

H. A. Ironside o Izrekama 9,1-2:

Ovo je više negoli dovoljno za pouku i blagoslov onima koji to žele prihvatiti. Cjelokupna Božja riječ je taj hram istine, a osobito Knjiga Izrekâ. Čovjek tu nalazi sve što mu je potrebno za vodstvo kroz «vrtove» zablude ovoga života. To što je ovdje prostrto pred svakim tko traži duhovnu hranu i osvježenje jest obilno prostrt stol s kojeg su se nahranili već milijuni – pa ipak je još uvijek neiscrpan.

Osobitosti u Izrekama

Kratka objašnjenja nekih izraza koji se često pojavljuju u Izrekama:

Mudrost:

1. Božja mudrost je apsolutna, savršena spoznaja svih stvari i odnosa. Božja riječ daje nam onakvu spoznaju kakvu možemo shvatiti u razmjeru s ograničenjem koje je u nama.
2. S druge strane, mudrost je zapravo Osoba; naime, Isus Krist (vidi, osobito, Izreke 8).
3. Gospodin Isus nije samo utjelovljena mudrost, nego mudrost prebiva u Njemu kao čovjeku. Utoliko je on nama savršeni uzor koji trebamo slijediti.
4. Mudrost u vjerniku znači prihvaćanje cjelokupnih pouka koje je Bog dao putem svoje Riječi.

Sin:

Onaj koji je začet mudročću i kojega ona poučava. Taj izraz, s jedne strane, govori o osobnom odnosu, s druge strane o podložnosti autoritetu koji je uspostavio Bog (sâm Bog, ali i roditelji).

Neiskusni (jednostavni):

Taj naziv podrazumijeva čovjeka koji u svojoj naravi nema sposobnost rasuđivanja.

Nerazumni (luđak):

Čovjek kome nedostaje mudrosti, koji je vođen vlastitom nepokornom voljom. Nerazumni je nesposoban bilo što naučiti.

Podrugljivac:

Čovjek koji se podruguje Bogu i smatra njegove pouke besmislenima.

Pouka:

Načela koja se s ljubavlju usađuju sinu putem roditeljskog autoriteta.

(Prema: H. Rossier, *Razmatranja o Knjizi Izreka*)

Nakon što je u prvih devet poglavlja prikazano što je to mudrost i tko je „mudar sin“, u sljedećim poglavljima slijede Salomonove izreke o tome kako „mudar sin“ postupa. To su kratke, praktične izreke o raznolikim okolnostima svakodnevnog života. Pritom nije jednostavno prepoznati jasnu podjelu tih poglavlja. U daljnjem tijeku ipak ćemo pokušati stvoriti nekakvu podjelu, s glavnim ciljem da se olakša proučavanje ovog odjeljka Božje riječi. Svakako da bi bile moguće i neke drugačije podjele. Daljnja pomoć u proučavanju ovih poglavlja trebalo bi biti ukazivanje na osobe iz Biblije koje ilustriraju predočena načela, bilo kao uzori, bilo kao primjeri upozorenja. Preporučio bih čitatelju da obvezno uzme Bibliju, kako bi mogao pratiti tu podjelu te imati stvarnu korist od prikazanih uzora.

Poglavlje 10: Put pod Božjim blagoslovom

1. Obilježja „uspješnog života“ (10,1-14)

- a) Pravednost (1-3)
- b) Marljivost (4-5)
- c) Poslušnost (6-10)
- d) Ljubav (11-14)

2. Put u život (10,15-32)

- a) Što je put (staza) u život? (15-17)
- b) Odnos prema drugima (18-21)
- c) Plodovi takvoga puta (22-32)

Ovo poglavlje, kao i mnoga druga u ovoj knjizi, s jedne strane opisuje što će činiti mudar čovjek, s druge pak strane, nasuprot tome, prikazuje da luđak u suštini postupa upravo suprotno.

Je li korisno podsjećati se na „pravednike“ koji su živjeli prije nas, tako da, primjerice, čitaš životopise vjernih Božjih ljudi i žena (r. 7)?

Znaš li još neki redak iz Božje riječi u kojem je zapisana slična izjava kao u retku 12b?

Koja je kobna posljedica toga kad se čovjek ne osvrće na opomene i pouke (r. 17)?

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1: Salomon (1 Ljet 22,12; 2 Ljet 1,7-12) i Ezav (Post 26,34-35; 27,46)

R. 2: Haman i Mordokaj (Knjiga o Esteri)

R. 3: Habakuk (3,17-19) i „nerazumni bogataš“ (Lk 12,16-21)

R. 4: Ruta (Knjiga o Rutu, 2. i 4. poglavlje)

R. 8: Nabukodonozor i Baltazar (Dan 5,18-23)

R. 9: Josip (Post 40 i 41) i Siba (2 Sam 16,1-4; 19,24-27)

- R. 10a: Judin poljubac
- R. 12: Doeg (1 Sam 22,9-19) i Natan (2 Sam 12,1-14)
- R. 13: Salomon (1 Kralj 3,5-28) i Roboam (1 Kralj 12,8-19)
- R. 14: Timotej (2 Tim 3,14.15) i Elima (Dj 13,6-11)
- R. 18: Joab (2 Sam 3,27) i Jeremija (Jer 37,11-15)
- R. 22: Pavao (Fil 4,11-13)
- R. 23: Bileam i Pinhas (Br 31,16; 25,6-13)
- R. 24-25: Daniel i njegovi optužitelji (Dan 6,4-24)
- R. 26: Nevjerni sluga (Lk 19,20-26)

W. Kelly o Izrekama 10,8-9:

Mudrost se pokazuje u poniznoj poslušnosti. Istinska mudrost nekog čovjeka pokazuje se u tome što gleda prema gore, prema Onome koji neukoga želi voditi svojim savjetom. Ludi brbljavac, međutim, dokazuje da niti ne zna gdje se može naći prava mudrost, niti da se može pouzdati u vodstvo. Zato će on propasti. No istinska mudrost srca ne samo da sluša, nego i prihvaća zapovjedi da bi ih poslušala te tako biva blagoslovljena u svojim djelima. Stoga i veli: „Tko hodi u neporočnosti, hodi sigurno.“

Poglavlje 11: Život s Bogom se isplati

1. Pravednost se isplati (11,1-15)

a) u poslovnom životu (1-4)

b) u osobnim problemima (5-8)

c) u vladavini

2. Postoji nagrada ... (11,16-31)

a) za vrline koje se provode u djelo (16-23)

b) za dragovoljno davanje (24-26)

c) za „marljivo traženje dobra“ (27-31)

U ovom poglavlju riječ je o odnosima pravednika prema raznim područjima društvenog života: političkom, poslovnom, društvenom. Opisan je utjecaj što ga pravednik ima na društvo, kao i blagoslov života u praktičnoj pravednosti. Očigledna je potpuna suprotnost između biti ovog svijeta i biti vjernika.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1: Zakej (Lk 19,8)

R. 2: Nabukodonozor (Dan 4)

R. 3: Obadija i Ahab (1 Kralj 18,3-4; 21,25)

R. 4: Noa (Post 6)

R. 5-8: Knjiga o Esteri

R. 9: Josip i Putifarova žena (Post 39)

R. 10.11: Abimelek (Suci 9,53-57); David (2 Sam 19,14)

R. 16: Abigajila (1 Sam 25)

R. 17: Joab (1 Kralj 2,5.6); Izak (Post 26)

R. 18-21: Sanherib i Ezekija (2 Ljet 32)

R. 22: Izabela (1 Kralj 19 i 21; 2 Kralj 9)

R. 23: Jeremija i Sidkija (Jer 17,16; 34,1-3)

R. 24-25: Filipljani (Fil 4,10-19); Nabal (1 Sam 25,10.11.38)

R. 27: Adoni-Sedek (Suci 1,5-7); Kaleb (Još 14,6-13)

H. Rossier o Izrekama 11,25:

Dajte i blagoslivljajte, ne budite sebični. Darujte dobra kakve god vrste ona bila, ali uvijek dajte imajući u vidu blagoslov onoga kome je dar namijenjen. Tražite dobrobit drugoga te ćete i sami primiti umnožen blagoslov i biti ojačani onim jačanjem koje pružate drugima. „Dajte“, veli Evanđelje, „i dat će vam se: mjeru dobru, nabijenu, natresenu, preobilnu dat će vam u krilo vaše; jer istom mjerom kojom mjerite, vama će se mjeriti“ (Lk 6,38).

Poglavlje 12: „Plod usana“

1. Gdje pravednik nalazi snagu? (12,1-12)
 - a) njegov se „korijen“ ne može uzdrmati (1-3)
 - b) njegove misli su ispravne (4-8)
 - c) njegov „korijen“ daje ploda (9-12)
2. Učenje putem suprotnosti (12,13-28)
 - a) istinita usta – lažljiv jezik (13-23)
 - b) marljiva ruka – nemarna ruka (24-27)
 - c) zaključak (28)

Brojni redci u ovom poglavlju (kao i u nekim drugim poglavljima ove knjige) pokazuju nam kako veliko značenje Bog pridaje našim riječima. Ovi redci pokazuju nam, kako sretne tako i kobne posljedice „ploda usana“. Također je marljivost pravednika predložena kao Bogu ugodna, dok na svaku ravnodušnost i lijenost On gleda s gađenjem. Kao daljnja suprotnost prikazana je istina nasuprot laži.

S čime su uspoređene riječi nerazumnih, odnosno mudrih, u 18. retku?

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 1: Jošija (2 Ljet 34); svijet prije potopa (Job 22,15.17)
- R. 2-3: Hušaj i Ahitofel (2 Sam 15,32; 16,15-23; 17)
- R. 4: Sara (Post 18,12; 1 Pet 3,1-6); Jobova žena (Job 2,9-10)
- R. 5-7: Abšalom i David (2 Sam 15-18)
- R. 8: Gideon i Abimelek (Suci 7-9)
- R. 10: Jakov (Post 33,13.14); Bileam (Br 22,23-31)
- R. 17-22: Nehemija i Sanbalat (Neh 6,5-9)
- R. 23: Jeremija i Hananija (Jer 28,1-11)

R. 24: Gideon i Barak (Suci 6,11.12; 4,4-9)

R. 26: Natan (2 Sam 12,1-14); žena iz Tekoe (2 Sam 14,1-20)

H. A. Ironside o Izrekama 12,11:

Ovakvo zanemarivanje Biblije korijen je mnogih promašaja, hladnoće srca i otpada od Boga. Tamo gdje vjernik ima svakodnevnu naviku da za sebe „kopa“ u toj knjizi te potom, u snazi Duha, hodi po naučenoj istini, uskoro će postati očigledan rast u milosti i spoznaji onog što je Božje. U tome je Timotej dobar primjer mladim vjericima (2 Tim 3,14-17), dok bezbožni Jojakim predstavlja zastrašujući primjer (Jer 36,22-32).

Poglavlje 13: Prednosti pravednika – mane bezakonika

Suprotnosti opisane u ovom poglavlju zapravo su praktična izvedba zapovjedi iz Izaije 3,10 i 11:

- „Recite pravedniku da će mu biti dobro; jer će uživati plod svojih djela“ (r. 10)
- „Jao bezakoniku! Zlo će mu biti, jer će mu biti učinjeno po djelima njegovih ruku“ (r. 11).

Zasigurno je dobra vježba usporedno postaviti suprotnosti ovog poglavlja: kakav plod ima „pravednik“, odnosno bezakonik, u svojim djelima? To bi za prvih nekoliko redaka izgledalo otprilike ovako (oprez: redosljed – pravednik, bezakonik – u tekstu Svetog pisma nije uvijek jednak!):

<i>Redak</i>	<i>Pravednik</i>	<i>Bezakonik</i>
1	Sluša pouku	Ne sluša ukor
2	Siti se dobrom	Siti se nasiljem
3	Čuva svoju dušu	Doživljava propast
5	Biva obilno nasićen	Nema ništa
5	Mrzi lažljiv govor	Postupa mrsko i sramotno

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1: Izak (Post 26); Šimun i Levije (Post 34,25-31)

R. 2-3: Laodiceja (Otk 3,17); Gibeonci (Jš 9)

R. 11: Siba (2 Sam 16,4; 19,29); Kaleb (Jš 14,6-14)

R. 19-20: Roboam (1 Kralj 12,8); Jošija (2 Kralj 22)

R. 21-22: Jonadab, Rekabovac (Jer 35,6-11); kralj Konija (Jojakin) (Jer 22,24-30)

R. 24: Helije (1 Sam 3,13.14); Abraham (Post 18,19)

A. C. Gaebelain o Izrekama 13:

Suprotnost između pravednika i bezakonika u Knjizi Izreka nastavlja se u ovom poglavlju tako što se pretežno pokazuje prednosti pravednika. Na taj način se obistinjuje izjava proroka Izaije: „Recite pravedniku da će mu biti dobro; jer će uživati plod svojih djela. Jao bezakoniku! Zlo će mu biti, jer će mu biti učinjeno po djelima njegovih ruku“ (Iz 3,10-11).

Poglavlje 14: Daljnja načela ...

1. Mudri (pametni) i ludi (nerazumni) (r. 1-19)
2. Bogati i siromašni (r. 20-35)

U prvom odjeljku ponovno su suprotstavljeni karakter i ponašanje mudroga (kojega se još naziva i „pametni“ ili „iskreni“) i ludoga (kojega se još naziva i „luđak“, „izrugivač“ i „nerazumni“). Redci 7 i 16 jasno pokazuju da mudri ne može imati nikakvog zajedništva s djelima i načinom života ludoga.

Drugi dio ponovno se bavi bogatima i siromašnima. Pritom se, s jedne strane, upozorava na siromaštvo uslijed vlastite krivnje (r. 23), s druge pak se strane ukazivanje pomoći onome tko je zapao u bijedu prikazuje kao nešto što je Bogu ugodno (r. 21.31). U ovom odjeljku nalaze se i dva važna retka (r. 26.27), koji opetovano ukazuju na odlučujuće „pomoćno sredstvo“ u mnogim praktičnim situacijama: strah GOSPODINOV.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 1: Jokebeda, Mojsijeva majka (Izl 2); Ahazjina majka (2. Ljet 22,2.3)
- R. 3: Golijat i David (1. Sam 17,41-49)
- R. 20-22: knezovi Judini i Ebed-Melek (Jer 38,1-13; 39,15-18)
- R. 29: Mihej i Sidkija (1. Kralj 22,24.25)
- R. 35: Darije i Daniel (Dan 6,3); Ahasver i Haman (Est 7,7-9)

H. Rossier o Izrekama 14,13:

Smijeh je u svijetu izraz radosti, ali to nikada nije izraz „radosti u Gospodinu“. „Raduje li se tko? Neka pjeva hvalospjeve“ (Jak 5,13), kaže Sveto pismo. Ljudski smijeh može samo na trenutak, prividno, potisnuti u zaborav patnje i životne nevolje. To je za svijet opuštanje od stvarnosti, i ništa više. No srce je u suštini žalosno, i kad se čovjek nakon takvog opuštanja opet suoči sa svojim brigama, može se reći da se njegovo duševno stanje uslijed tog kratkog „otkačivanja“ još više pogoršalo. Jad u duši proizvodi novu žalost.

Poglavlje 15: Ono što je bolje

Da bi se iz ovog poglavlja mogla izvući korist, dobro je kod pojedinih redaka postaviti si pitanje: „Što je bolje?“ Evo nekoliko primjera:

- Bolji je blag odgovor negoli osorna riječ (r. 1)
- Bolji je jezik mudrih negoli usta bezumnih (r. 2)
- Bolja je molitva pravednika negoli žrtva bezakonika (r. 8)
- Bolje je tražiti znanje negoli se „hraniti ludošću“ (r. 14)

Koje dvije važne izjave o molitvi nalazimo u ovom poglavlju (vidi r. 8 i 29)?

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1 i 2: Gideon (Suci 8,1-3); Jiftah (Suci 12,1-6)

H. A. Ironside o Izrekama 15,1.2:

Gideonov odgovor ljudima iz Efrajima lijep je primjer kako blag odgovor ublažava srdžbu, i primjer kako jezik mudrih ljudi izgovara znanje. U Jiftahovu odgovoru tom istom plemenu vidimo žalosni prikaz ludosti, to jest kako je osornim riječima pobudio gnjev (vidi: Suci 8,1-3; 12,1-6).

Poglavlje 16: Čovjek snuje – Bog određuje

1. Stanje ljudskoga srca i Božje misli o njemu (r. 1-9)
2. Kralj po Božjem srcu (r. 10-15)
3. Stanje mudroga srca (r. 16-24)
4. Stanje bezakonikova srca (r. 25-30)
5. Sazrijevanje kroz iskustvo (r. 31-33)

Ovo poglavlje s jedne strane osobito naglašava čovjekovo planiranje, razmišljanje i poduhvate, a s druge strane Božje postupanje i prosuđivanje kao nešto konačno i odlučujuće (vidi retke 1; 3; 9; 25; 33). Iz kojeg je retka ovog poglavlja izvedena uzrečica iz naslova („Čovjek snuje – Bog određuje“)?

Još jedna poznata uzrečica („Oholost dolazi prije pada“) potiče iz ovog poglavlja. Jesi li pronašao taj redak?

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 1: Bileam (Br 23,24)
- R. 3: Ana (1 Sam 1,9-20)
- R. 7: Daniel (Dan 6,4.5)
- R. 8: Nabot i Ahab (1 Kralj 21)

W. Kelly o Izrekama 16,1:

Je li nam poznata sklonost naših srdaca da kad nastupe teškoće traže izlaze koji nas, na posljetku, uvijek odvede na stranputicu? Kako li je sretan onaj tko čeka na Onoga koji zna kraj od početka, i koji je voljan voditi nas kad se odjednom pojavi nevolja. Onda možemo s mirom i ponizno dati pravi odgovor, jer tada odgovor jezika dolazi od GO-SPODINA.

Poglavlje 17: Mirotvorci i oni koji „raspiruju rat“

1. Tema ovog poglavlja (r. 1)
2. Suprotnosti (pretežno) u riječima (r. 2-9)
3. Suprotnosti (pretežno) u djelima (r. 10-20)
4. Razuman i bezuman (r. 21-28)

Ovo poglavlje prožeto je suprotnošću između mira i svađe. Ta tema predložena je već u prvome retku. Redci 2-9 odnose se pretežno na riječi.

Koji se izrazi upotrebljavaju za opis „govora usana“?

Usred svih tih redaka o „svađi i raspri“ nalazi se i jedan „zlatan redak“ (r. 17). Osim toga, veselje je dobro za zdravlje (r. 22).

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 4: Jeremija (Jer 5,30.31)
- R. 9: Natan (2 Sam 12); Sanbalat (Neh 6)
- R. 16: Šimun čarobnjak (Dj 8,18.19)
- R. 25: nepokorni sin (vidi: Pnz 21,18-20)

A. C. Gaebelein o Izrekama 17,17:

Ovaj redak je prekrasno prikazan u životima Davida i Jonatana (1 Sam 18-20). No taj veliki prijatelj, koji je kao brat rođen za nevolju, uistinu je Gospodin Isus Krist. On ljubi u svako vrijeme. Njegova je ljubav bezgranična. On je ljubav koja nadilazi svaku spoznaju.

Osobitosti u Izrekama

Različite „vrste žena“ u Knjizi Izreka:

A: „Bolje sâm u potkrovlju ...“ – odbojne žene:

- tuđa žena (2,16; 7,5; 22,14)
- zla žena (6,24)
- bludnica (6,26)
- lijepa žena bez razuma (11,22)
- svadljiva žena (21,9.19; 25,24; 27,15)
- preljubnica (30,20)
- omražena žena (30,23)

B: „Kruna svome mužu ...“ – privlačne žene

- žena tvoje mladosti (5,18)
- ljupka (umiljata) žena (11,16)
- kreposna (vrsna) žena (12,4; 31,10)
- žena koja se boji GOSPODINA (31,30)

Strah GOSPODINOV

“Strah GOSPODINOV” je ključna riječ ove knjige. To je početak spoznaje (Izr 1,7) i mudrosti (Izr 9,10; 15,33), označava odvratnost prema zlu (Izr 8,13; 16,6), i izvor je života (Izr 14,27; 19,23). Usporedi i sljedeća mjesta: Izreke 1,29; 2,5; 3,7; 10,27; 14,2.26; 15,16; 22,4; 23,17; 24,21; 31,30.”

(A. Remmers, Pregled Starog zavjeta).

I u nastavku vas želim potaknuti na daljnje „kopanje“ u Knjizi Izreka. U sljedećim poglavljima obrađuju se vrlo praktične teme, primjerice: „Bogati i siromašni“ i „Jelo i piće“. S 25. poglavljem započinje nešto osobito. Riječ je o Salomonovim izrekama koje su „privremeno“ (na otprilike 250 godina) pale u zaborav te su ih tek kasnije „ponovno otkrili“ vjerni ljudi. Želim ti mnogo radosti i blagoslova u tvom „istraživačkom pohodu“ kroz Knjigu Izreka!

Poglavlje 18: Riječi imaju vlast nad životom i smrću (r. 21)

Kao i u mnogim drugim poglavljima ove knjige, tu nije lako prepoznati neku podjelu. Neke od izreka su životna pravila koja jednostavno stoje sama za sebe. No ipak se i u ovom poglavlju mogu prepoznati pojedine teme koje se ponavljaju. Redci 6-12 i 20-21 opetovano obrađuju riječi i njihovo djelovanje. U redcima 17-19 tema su prepirke i svađe.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 6-8: Korah, Datan i Abiram (Br 16)

R. 12: Uzija (2 Ljet 16,16); Jotam (2 Ljet 27,6)

R. 15: Ezra (Ezr 7,10)

H. Rossier o Izrekama 18,8:

Postoje i zle riječi klevetnika. Ljudi ih rado slušaju i prihvaćaju te u njima uživaju – jer one odgovaraju prirodnom ljudskom srcu, koje voli ono što je zlo. Te klevete u one koji ih prihvaćaju prodiru tako duboko da ih je vrlo teško ponovno izbaciti.

Poglavlje 19: Pomoći potrebitom znači: posuditi nešto Bogu

Pored nekih pojedinačnih izreka o različitim temama, ovo poglavlje osobito jasno pokazuje koje mjesto zauzima „siromah“ u Božjim mislima. Taj predmet obrađuju sljedeći redci: 1; 4; 6-7; 15; 17 i 22. U tim redcima siromah je prikazan kao netko tko je bogobožazan, tko misli na Boga čak i kad ga ljudi zaborave i napuste. No u jednom retku (r. 15) upozorava se na siromaštvo koje je posljedica vlastite krivice.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 11: Ezav (Post 33,4-9)

R. 13: Mikala (2 Sam 6,16-23; 1 Ljet 15,29)

R. 14: Rebeka (Post 24)

R. 17: Udovica iz Sarpate (1 Kralj 17,10-16)

H. A. Ironside o Izrekama 19,6.7:

Uvijek su brojni oni koji se ulaguju uglednima i koji rado prijateljuju s onima od kojih mogu imati neku korist. Kako li je različito bilo razmišljanje Onoga kome su predbacivali da prihvaća grešnike i jede s njima. On nije tražio odobravajući osmjech velikih i nije se bojava njihova prezira. Onima koji su ga slijedili zapovjedio je da ne razmišljaju o onome što je visoko, nego da pristaju uz ponizne (Rim 12,16).

Poglavlje 20: Izreke za razne životne prigode

Izreke u ovom poglavlju obrađuju brojne životne prigode. Premda se iz samog poglavlja ne prepoznaje neka jasna podjela, ipak se one mogu sažeti u nekoliko naslova:

1. Savjeti za osobni život: r. 1; 5; 15
2. Kralj: r. 2; 8; 16; 28
3. Savjeti za „ophođenje u društvu“: r. 3; 6-7; 10-11; 14; 16-19; 22; 25; 29-30
4. Lijenčina: r. 4; 13
5. Odnos prema Bogu: r. 9; 12; 23-24; 27
6. Obiteljski život: r. 20-21

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1: Noa i Lot (Post 9,20.21; 19,30-36)

R. 11: Samuel (1 Sam 3,18-21)

R. 22: pouka iz Rim 12,17-19

R. 25: Jiftah (Suci 11,30-40)

W. Kelly o Izrekama 20,17:

Ako netko jede kruh prijevare te ga, umjesto da se zgrozi nad grijehom, još smatra i „slatkim“, kakav će mu biti svršetak? Njegova usta će se poslije napuniti pijeskom. Bog se ne da izrugivati.

Poglavlje 21: GOSPODIN ispituje srca

1. Stanje srca i njegovi ishodi (dobro ili zlo) (r. 1-8)
2. Pravednik i bezbožnik (r. 9-18)
3. Mudrost i njezina krijepost – bezbožnik i njegovi planovi (r. 19-31)

U ovom se poglavlju GOSPODIN spominje pet puta. Iz toga zaključujemo:

- GOSPODIN upravlja srca kraljevâ (r. 1)
- GOSPODIN ispituje ljudska srca (r. 2)
- GOSPODINU je važnija pravednost u praktičnom životu negoli izvanjsko držanje Zakona (r. 3)
- Sva ljudska pamet koja se okomi protiv GOSPODINA osuđena je na propast (r. 30) – vidi i Job 5,12-13
- Spasenje ne donosi vlastita snaga i vlastiti izvori pomoći, nego jedino GOSPODIN (r. 31)

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 1: vidi Izaija 45,1-7

R. 3: Šaul (1 Sam 15,22)

R. 9: Sanbalat (Neh 6,5-9)

R. 18: vidi 2 Sam 20,14-22

R. 22: Jebus (1 Ljet 11,4-6); Babilon (Jer 51,27-33)

H. Rossier o Izrekama 21,13:

Tu je još uvijek riječ o osobinama bezbožnika. Kao što ne pokazuje ljubav prema svome bližnjemu (r. 10), tako ne suosjeća ni sa siromašnima. No i njemu će doći vrijeme kada će vikati, ali neće dobiti odgovora, kada će kucati i naići na zatvorena vrata.

Poglavlje 22: Odnos između siromašnih i bogatih

Redci 1-16 su – kao i sva prethodna poglavlja počevši od desetoga, pojedinačne izreke čiju međusobnu povezanost teško uočavamo ili je, u pojedinim slučajevima, uopće ne prepoznajemo.

Od 17. retka opet započinju – kao i u prvih devet poglavlja, duži odjeljci koji se sastoje od više redaka. U ovom je poglavlju uočljivo da u oba njegova dijela mnogi redci (redci 1-16 i redci 17-31) obrađuju odnos između siromašnih i bogatih: 1-2; 4; 7; 9; 16; 22-23; 26-27; 29. Pritom je već u prvom retku ustvrđeno da je „dobro ime“ (ugled, dobar glas) bolje od materijalnog bogatstva.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 5: Abšalomovo nepridržavanje ovoga retka (2 Sam 14) i Adonija (1 Kralj 1,6)

R. 17-21: četvorica od pisaca Novog zavjeta u svojim poslanicama navode Knjigu Izreka:
Pavao (Rim 12,19.20; Heb 12,5.6)
Jakov (Jak 4,6)
Petar (1 Pet 4,8.17.18; 2 Pet 2,22)
Juda (Jd 12)

A. C. Gaebelain o Izrekama 22,28:

Izreka „Ne pomiči stare međe koje su postavili tvoji oci“ ponavljanje je iz Ponovljenog Zakona 19,14. Ona se ponavlja još jednom u poglavlju 23,10. U Jobu 24,2 veli: „Oni su pomakli granice“. Te granice su za Izrael bile svete, jer ih je njihova baština dopala po volji GOSPODINOVOJ. Mi-jenjati bilo što u tom pogledu značilo bi prekršiti Zakon. Kao što je Božji zemaljski narod, Izrael, imao granice, tako i Božji nebeski narod ima „granice“ na nebeskom području: blagoslovljeni nauk Božje riječi, koji predstavlja vjeru jedanput zauvijek predanu svetima. Kako li se samo danas pomiču te međe!

Gospodin Isus sâm navodi Izreke 25 u Luki 14.

Dopiši izvorni redak iz Izreka 25 koji je naveden u svakom od pojedinih redaka u donjoj tablici!

Rimljanima 12,20	
Hebrejima 12,5.6	
Jakovljeva 4,6	
1. Petrova 4,8	
1. Petrova 4,17.18	
2. Petrova 2,22	
Judina 12	
Luka 14,10	

Poglavlje 23: Korisno razmišljanje o „jelu i piću“

1. Pripazi s kim imaš „zajedništvo kod stola“ (r. 1-8)
2. Važni propisi za „sina mudrosti“ (r. 9-25)
3. Kome pripada tvoje srce? (r. 26-28)
4. Posljedice zlouporabe alkoholnih pića (r. 29-35)

Posljednji odjeljak, kao i mnoge pojedinačne izreke u prethodnim poglavljima, sadrži slikovit opis posljedica prekomjernog uživanja alkoholnih pića. Upravo nas Knjiga Izreka ozbiljno upozorava na opasnost od ovisnosti o alkoholu. Božja riječ je i u tom pogledu aktualna.

Osobito razmotri sljedeće retke:

20,1; 21,17; 23,20-21.30-35; 31,4-7

H. A. Ironside o Izrekama 23,29-35:

U 29. retku postavljeno je šest pitanja na koja je odgovoreno u sljedećim redcima. “Ah”, “jao”, “svađe”, “uzdasi”, “rane bez razloga” i “zamućene oči” obilježja su onih koji su opisani u tom odjeljku. Ova kratka pitanja usmjeravaju pozornost čitatelja na živopisan, ali i užasan, opis alkoholičara (pijanca). Neumjereno uživanje vina čest je uzrok ljudske bijede.

Poglavlje 24: Bolje mudar nego zao

1. Ne zavidi zlim ljudima! (r. 1-22)
2. Izreke mudroga (r. 23-24)

Prvi odjeljak započinje (r. 1) i završava (r. 19) s uputom da ne treba zavidjeti grešnicima. To je morao iskusiti i Asaf (Ps 73). Želim osobito ukazati na neke važne pojedinosti:

- Tek se u poteškoćama dokazuje tvoja stvarna snaga (r. 10)
- Poticaj za širenje Evanđelja (r. 11)
- Upozorenje protiv radovanja u zlu

Drugi odjeljak ovog poglavlja sadrži zoran prikaz lijenčine (r. 30-34). Mnogi redci u Izrekama posvećeni su toj temi. Pročitaj ih još jednom. (Pritom nećemo zaboraviti da posljedice lijenosti vrijeđe i za duhovnu lijenost.)

6,6-11: Mrav – slikovita pouka za lijenčine

10,4: Nemaran ili marljiv?

10,26: Što lijenčina znači svome poslodavcu?

12,24-27: Uspjeh imaju marljivi

13,4; 19,15.24; 20,4: Lijenčina ostaje praznih ruku

22,13; 26,13: Umišljene prepreke

24,30-34: Lijenost vodi ka siromaštvu

26,16: Lijenčina – beznadan slučaj!

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

r. 10: usporedi Iliju (1 Kralj 19,2-4) i Davida (1 Sam 30,6)

r. 14: Kornelije (Dj 10)

r. 21.22: Vidi Teudu i Judu iz Galileje (Dj 5,36-37)

W. Kelly o Izrekama 24,5:

Ovdje veli da je mudar čovjek jak. Pritom je riječ o moralnoj snazi, dakle potpuno suprotno onome što vidimo kod Samsona, kod kojeg je tjelesna snaga bila združena s moralnom slabošću i glupošću. Stoga se za mudroga, također, može reći: „Čovjek znanja učvršćuje svoju snagu“, umjesto da nepažnjom protrati svoje povlastice.

Poglavlja 25-29

Poglavlja 25 do 29 također su Salomonove izreke, ali one koje su oko dvije stotine i pedeset godina nakon njega sabrali Ezekijini ljudi (r. 1). U Ezekijinim danima Bog je svome narodu darovao probuđenje, premda je bilo i podsmijevanja i izrugivanja (vidi 2 Ljet 30,1.5.10-12). Svako probuđenje koje provede Bog obilježeno je povratkom Božjoj Riječi. Stoga su i „Ezekijini ljudi“ odlučili sabrati i zapisati „stare“ Salomonove izreke.

Poglavlje 25: Ovo vrijedi za sve (za kralja i za podanike)

R. 1-7: Kralj

R. 8-10: Bližnji

R. 11-15: Govor

R. 16-17: Zdrava suzdržljivost

R. 18-24: Ponašanje prema drugima

R. 25-28: Ponašanje prema samome sebi

Prvi redci govore o kralju. Bog je vlast predao u ruke ljudima. No čovjek je i u tom području – kao i u mnogim drugima – potpuno zakazao. Ni jedna vlast ne može se ispričavati da Bog nije dao „upute za mudro vladanje“. Upravo su Izreke, između ostalog, i pravi „priručnik za vladanje“ (pročitaj, na primjer, 14,35; 16,10.12-13; 20,26; 22,11; 25,4-5; 29,4.14; 31,3-5).

Drugi dio (r. 8-10) sadrži neka upozorenja za ophođenje s bližnjima. Redci 11-15 opisuju djelovanje različitih načina usmenog izražavanja. Pritom se iznose pretežno pozitivni primjeri (riječ u pravo vrijeme, mudrac koji kori, vjeran glasnik, blagi jezik). Tim više između tih pozitivnih primjera strši jedan negativan primjer. Koji to?

Redci 16-17 pokazuju da se čovjek u odgovarajućim granicama može veseliti prirodnim ljudskim sklonostima i privlačnim osobinama. No ako se u tome „neumjereno pretjera“, to se može izvrnuti u nešto suprotno.

Posljednja dva odjeljka (r. 18-24; 25-28) sadrže daljnje upute za naše praktično ponašanje, kako prema drugima tako i prema sebi samima (primjer: vlast nad sobom, r. 28).

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 6-7: usporedba u Luki 14,7-11: dječak – pastir David (1 Sam 16)
- R. 13: Jahaziel (2 Ljet 20,14-17)
- R. 14: usporedi: Juda 11-13
- R. 15: David (1 Sam 26,17-25)
- R. 20: Judejci kraj babilonskih rijeka (Ps 137,1-4)
- R. 25: žena iz Samarije (Iv 4)

L. M. Grant o Izrekama 25,2:

U teškim vremenima osobito je važno vidjeti dublje negoli samo ono što je na površini. Odgovori na neke probleme ne mogu se naći bez istinskog preispitivanja u duši. Kraljevi se pomazuju uljem, a mi smo pomazani Božjim Duhom uz čiju je pomoć moguće „sve“ razumjeti. Stoga marljivo provodimo u djelo tu „kraljevsku povlasticu“. „Marljivo nastoj da se kao prokušan pokažeš pred Bogom, kao radnik koji se nema čega stidjeti i koji ispravno razlaže riječ istine“ (2 Tim 2,15).

Poglavlje 26: Protivljenje istini

R. 1-11: Bezumnik

R. 12-16: Lijenčina

R. 17-22: Svadljivac i klevetnik

R. 23-28: Mrzitelj

Ovo poglavlje prikazuje različite oblike protivljenja istini, koje započinje s bezumljem a završava mržnjom.

1. dio: Bezumnik u Božjoj riječi jest onaj tko isključuje Boga i njegovu istinu iz svojih razmišljanja te tako dolazi do „ludih“ zaključaka. Redci 4 i 5 na prvi pogled su začuđujući, jer sadrže dvije protivne izjave koje, naizgled, isključuju jedna drugu. Ne odgovarati bezumniku po njegovoj ludosti znači ne spuštati se na njegovu razinu argumentiranja (bezbožnu, a često i podrugljivu). Odgovoriti bezumniku po njegovoj ludosti znači razotkriti mu svu „ludost“ njegova razmišljanja i – ako je moguće – dosegnuti njegovu savjest (kao primjer za redak 4 vidi : 1 Kralj 22,17-23, a za redak 5: 1 Kralj 22,15)

2. dio: Lijenčina je još „beznadniji slučaj“ negoli bezumnik, zato što sebe smatra mudrim (r. 12-16). Pritom lijenčina, kako bi opravdao svoju lijenost, vidi opasnosti tamo gdje ih nema (r. 13). On se ne da pokrenuti (r. 14) i neuspješan je (r. 15).

3. dio: Svadljivac i klevetnik traže i raspiruju svađu. Tamo gdje njih nema, „vatra se gasi“ (r. 20).

4. dio: Mrzitelj opisan u ovom odjeljku istodobno je i licemjer. On pokušava slatkorječivošću prikriti svoju zlobu, ali će Bog na posljatku razotkriti njegovu zlobu (r. 26).

H. Rossier o Izrekama 26,14:

Vrata se okreću na svojim stožerima uvijek istom putanjom, ali se nikada nimalo ne pomiču iz svog ležišta. Otvaraju se i zatvaraju nikada ne napuštajući svoj položaj. Takav je i lijenčina na svojoj postelji. On se okreće na desno i na lijevo, ali kakva je korist od te prividne djelatnosti? Ona ne vodi ničemu doli promjeni iz jednog oblika lijenosti u drugi.

Osobitosti u Knjizi Izreka

Gdje možemo naći načela za odgoj djece?

Zar nam ovako praktična knjiga nema reći ništa o toj temi? Nipošto, Izreke sadrže mnoge upute o toj temi. Pritom se pretežno veći dio odnosi na usmeno poučavanje i opominjanje oca ili majke, ali tamo gdje je to potrebno ne nedostaje ni uputâ za kažnjavanje.

Evo nekoliko „uputâ za odgajanje“ koje je korisno pročitati:
3,11-12; 10,1-5; 13,1.24; 14,26; 15,20; 17,6.21; 19,18.26-27; 20,20;
22,6.15; 23,13-16.22-25; 27,11; 29,15.17; 31,28

Poglavlja 27-29

Poglavlja 27-29 obrađuju čitav niz praktičnih tema. Posljednja dva poglavlja su neka vrst dodatka toj knjizi. Poglavlje 30 prikazuje čovjeka koji je vrlo skroman, ali ima dubok uvid u Božje namisli. Ta tko je u Starom zavjetu znao da Bog ima Sina? U 31. poglavlju nalazimo osobine i djela jedne doista uzorne žene. Na kraju vas želimo potaknuti da putem proučavanja nekoliko tema primijenite ovu veličanstvenu knjigu u svom životu.

Poglavlje 27: Dobro i zlo

- R. 1-2: Hvalisavost
- R. 3-4: Bijes i ljubomora
- R. 5-17: Prijateljstvo i obitelj
- R. 18-22: Čovjek po prirodi
- R. 23-27: Brižljiva opskrba

I ovo poglavlje sadrži zbirku različitih izreka čiju tematsku povezanost nije uvijek lako prepoznati. No jasno se može uočiti da je jedan veći odjeljak u sredini poglavlja (vidi podjelu) posvećen prijateljstvu i obitelji. To su važne upute za svakog mladog kršćanina (i ne samo mladog!).

Uočljiva je jedna razlika između 26. i 27. poglavlja, naime, u prethodnom poglavlju poteškoće su dolazile „izvana“ (od bezumnoga, lijenčine, itd.), dok poteškoće opisane u ovom poglavlju izviru iz naših srdaca.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

- R. 2: Efrajim i Manaše (Još 17,14.15)
- R. 4: Josipova braća (Post 37)
- R. 5-6: Pavao nasuprot Petru i Barnabi (Gal 2)
- R. 7: Ezekiel (3,1-4); Ivan (Otk 10,9-10)
- R. 14: Abšalom (2. Sam 15,1-6)
- R. 18: vidi 2. Tim 2,6

C. H. Mackintosh o Izrekama 27,22

(u Bilješcima o Knjizi Postanka 21):

„Da bezumnika stučeš tučkom u stupi, ne bi ga ostavila ludost njegova“. Nema koristi pokušavati ludost učiniti mudrom. Potrebno je ucijepiti nebesku mudrost u srce koje je dotad bilo upravljano samo ludošću.

Poglavlje 28: Obilježja bezakonika i pravednika

28. poglavlje sadrži različite izreke o obilježjima bezakonika i pravednika. Pritom je očigledno da se obje te „vrste ljudi“ nalaze u svim društvenim slojevima – od kralja do siromaha.

Prikaz pojedinih redaka putem osobâ iz Biblije

R. 9: David (Ps 66,18)

R. 10: Bileam (Otk 2,14; Br 31,16)

R. 13: David, vidi Psalam 32

R. 20: Abraham i Lot

R. 24: Farizeji (Mk 7,11)

R. 28: Ljudi iz Izraela u 1. Samuelovoj 13,6 i 14,22

H. Rossier o Izrekama 28,19-20:

Ako radimo tamo gdje nas je Bog postavio, to donosi obilan plod za nas same. Onaj tko traži ništavnosti i upravlja se po njima, na posljetku će se nasititi siromaštva. Čestit život pred Bogom ovdje (r. 20) je istaknut u odnosu na radišnost iz 19. retka. Blagoslovi koji proizlaze iz čestitosti mnogo su obilniji negoli plodovi obrađivanja zemlje.

Poglavlje 29: Sjetva i žetva

R. 1-7: Pravednik i bezakonik

R. 8-11: Mudrac i bezumnik

R. 12-27: Razna načela

Ovo poglavlje nam, kao i neki dosadašnji redci ove Knjige, pokazuje opće načelo Božje riječi, to jest: „što god čovjek posije, to će i požeti“ (Gal 6,7). U prva dva dijela uglavnom je prikazan pravednik, odnosno mudrac, kao i ishod njegovih postupaka, nasuprot bezakoniku, odnosno podsmjevaču, bezumniku i sličnima. Zatim slijede razne izreke koje prikazuju isto načelo.

U prethodnim poglavljima je čovjek koji je mudar u vlastitim očima opisan kao prilično „beznadan slučaj“.

Potraži u ovom poglavlju redak u kojem je prikazan još jedan slučaj za koji gotovo nema nade.

Prikaz pojedinih redaka putem osoba iz Biblije

R. 1: Faraon (Izl 5-14)

R. 2: Jošija i Ezekija nasuprot Ahabu i Manasiji (1 i 2 Kralj)

R. 15: Adonija (1 Kralj 1; 2,13-25)

R. 20: Jiftah (Suci 11)

A. C. Gaebelein o Izrekama 29,25:

Strah čovjeku doista postavlja zamku. On, naime, vodi do toga da se nastoji „ugoditi čovjeku“ i očekivati pohvalu od čovjeka. Kad pak čovjek traži čast koja dolazi od čovjeka, a ne onu koja dolazi samo od Boga, boji se čovjekove prosudbe (odobranje ili odbacivanje).

Poglavlje 30: Riječi Augurove

- R. 1-4: Čežnja za spoznajom Boga
- R. 5-6: Božja riječ
- R. 7-9: Dvije molbe
- R. 10: Ponašanje prema drugima
- R. 11-14: Četiri mrske stvari
- R. 15-16: Četiri nezasitne stvari
- R. 17: Ponašanje prema roditeljima
- R. 18-20: Četiri nedokučive stvari
- R. 21-23: Četiri nepodnošljive stvari
- R. 24-28: Četvoro što je maleno i mudro
- R. 29-31: Četvoro što lijepo hodi
- R. 32-33: Završna opomena

L. M. Grant o Izrekama 30,1-6:

Iskreno priznanje našeg neznanja o Bogu jedini je temelj na kojem smijemo očekivati da nam Bog dade mudrost koja nam nedostaje.

Poglavlje 31: Riječi Lemuelove i opis „vrsne žene“

R. 1-9: Riječi Lemuelove, kojima ga je učila njegova majka

R. 10-31: „Vrsna“ žena

Knjiga Izreka završava izrekama o dva područja u kojima živi svaki čovjek: o državi i obitelji. U prvom dijelu Lemuel iznosi pouke svoje majke, koje su ga trebale učiniti dobrim kraljem.

Drugi dio iscrpno oslikava život vrsne žene. Ta žena, s jedne strane, prikazuje mudrost onako kako se ona očituje u praktičnom životu. Istodobno, s druge strane, ona prikazuje obnovljeni Izrael u budućnosti. Tada će on biti dostojan Krista, svog muža. Najposlije možemo uočiti i upute za ponašanje Crkve, Kristove Zaručnice, koja želi biti na čast Gospodinu.

H. Rossier o Izrekama 31:

Sve dobre osobine vrsne žene bile bi bezvrijedne kad im cilj ne bi bio čast njezina muža. Kako u tome jasno vidimo što Skupština (Zajednica, Crkva, koja je često predočena simbolom žene) treba biti za Krista!

I. Proučavanje tema

Kako Knjiga Izreka nije povijesni događaj ili postupak, nego, kao što joj veli ime, zbirka uzrečica, zasigurno je korisno obraditi različite teme još jednim „prolaskom“ kroz pojedina poglavlja.

1. Snaga jezika

Je li stvarno tako loše malo „bezbrižno ćaskati“, sve dok ne lažem? U Izrekama vidimo razne opasnosti nepromišljenog govorenja, a da ne spominjemo zlo govorenje. S druge pak strane, pravodobna riječ opomene može očuvati prijatelja od opasnog puta. „Smrt i život u vlasti su jezika“ (18,21).

- a) Značaj naših riječi: 10,11-20; 12,14; 15,4; 17,10; 18,21; 25,11
- b) Kako ne bih trebao govoriti: 6,16-19; 11,9.12-13; 12,18; 13,3; 16,27-28; 18,8.13; 26,23-28; 29,5
- c) Dobra uporaba jezika: 10,14.21.32; 12,25; 15,1.23.28; 16,13.23-24; 17,27-28; 25,12.15; 27,5-6; 28,23
- d) Dva upozorenja: 10,19; 14,23

Protivan primjer naći ćeš u Jakovljevoj poslanici 3,1-12.

2. Dobri prijatelji

Tko ne voli dobre prijatelje, takve u koje se može pouzdati, a ne one koji su samo „prijatelji po lijepom vremenu“ (vidi Izr 14,20)? Izreke govore i o prijateljstvu:

3,27-28; 11,12; 12,26; 17,9.17; 18,24; 22,24-25; 25,20; 26,18-19; 27,6.9-10.14.17; 28,23; 29,5

3. Novac i financije

U svijetu postoji mnogo uzrečica na temu novca. Što Izreke govore o tome? Mnogo toga, i to vrlo uravnoteženo. Zašto postoje siromašni? Jedni kažu: „Zato što su lijeni“; drugi pak: „Zato što ih bogati tlače“. U Izrekama ćeš naći oba odgovora. Pronađi i sâm pročitaj:

10,4.15.22; 11,4.16.28; 13,8.18.22-23; 14,20.23.31; 15,16;
18,23; 19,1.4.17; 20,13; 21,5.17; 22,1-2.4.7.9.16.22-23; 23,5;
28,3.6.8.11.19.20.22.27; 29,7.14; 30,7-9

4. Nerazumni, bezumni

U Izrekama smo ih opetovano susretali. Pročitaj li sljedeće retke još jednom po redu, to ti može pomoći da spoznaš što je to stvarno „ludost“: ne ono što „pametnjakovići“ ovoga svijeta smatraju ludošću, nego ono što Bog opisuje kao ludost:

1,7; 10,8; 12,15-16.23; 14,8-9.16.24; 15,14; 17,10.12.16; 18,2.6;
20,3; 26,3.11; 27,22; 28,26; 29,11

5. Ostale teme

Ako si „okusio“ i primijetio kako su Izreke uzbudljive, evo još nekoliko savjeta za daljnje proučavanje:

a) Loše društvo i njegove posljedice:

1,10-19; 4,14-19; 13,20; 24,1-2; 29,24

b) Ponos i opasnosti od njega:

6,17; 8,13; 11,2; 13,10; 16,18; 20,6; 27,2; 29,3

c) Svađa:

10,12; 13,10; 15,1-4; 16,27.28; 18,6-8

d) Neumjerenost i opasnosti od nje:

20,1; 23,1-3.20-35; 25,16; 31,4-6

e) Samosvladavanje i koristi od njega:

1,8; 6,20; 10,13; 13,24; 15,10; 22,15; 23,13; 29,15

II. Reci svojim riječima ...

Da bismo iz proučavanja Božje riječi izvukli što više koristi, moramo razumjeti njezine izreke i primijeniti ih na sebe. Jedan dobar način jest vlastitim riječima izreći ono o čemu govori pojedini redak. Evo nekoliko redaka iz Izreka, čiji sadržaj pokušaj izreći vlastitim riječima:

1,7; 4,23; 15,3; 15,31; 16,3; 16,18; 20,1; 25,25